

SLOVENSKÝ INŠTITÚT MEDZINÁRODNYCH ŠTUDIÍ
v spolupráci s

SEKCIOU OBRANNEJ POLITIKY A OBRANNÉHO PLÁNOVANIA
MINISTERSTVA OBRANY SR

FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

vydáva

Z BORNÍK SIMŠ
3/2000

Toto číslo vyšlo s láskavou podporou Friedrich Ebert Stiftung
Šéfredaktor Urban RUSNÁK
Výkonná redaktorka Alena KOTVANOVÁ
Registrované Ministerstvom kultúry SR pod č. 2094/99
Typografia ACADEMIC DTP
ISSN 1335-5686

Príspevky vyjadrujú osobné názory autorov

Obsah

- 3   Otázky bezpečnostnej a obrannej stratégie v kontexte strategicj koncepcie NATO
Milan Straňava
- 5   Pozícia Maďarska v bezpečnostnom prostredí z hľadiska strategicj koncepcie NATO
Ferencz Gazdag
- 9   Geopolitická situácia v strednej Európe – pohľad z hľadiska národnej bezpečnosti Slovenska
Urban Rusnák
- 15   Slovensko-maďarské vzťahy v novom strategickom prostredí
Árpád Duka-Zólyomi
- 20   Slovensko-maďarské vzťahy a nová situácia
Judit Hamberger
- 26   Maďarský pohľad na stratégiu národnej bezpečnosti
László Szabó
- 31   Skúsenosti reforiem (reformy) maďarských obranných sil
György Csabai
- 36   Závery diskusie
Prílohy:
  - program seminára
  - zoznam účastníkov

A 01 - 00568

Otázky bezpečnostnej a obrannej stratégie v kontexte strategickej konceptie NATO

Dámy a páni,

dovolte mi, aby som Vás pozdravil a privítal v mene Ministerstva obrany Slovenskej republiky, ako aj v mene spoluorganizátorov dnešného seminára – Slovenského inštitútu pre medzinárodné štúdie a zastúpenia Nadácie Friedricha Eberta na Slovensku na slovensko-madarskom seminári, zameranom na riešenie bezpečnostných otázok oboch krajín v kontexte záverov Washingtonského summitu NATO. Zvlášť srdečne chcem privítať našich madarských priateľov z Inštitútu pre strategické a obranné štúdie – koordinátorov madarskej účasti, ďalej z Inštitútu László Telekyho, Madarskej atlantickej rady, Ministerstva zahraničných vecí a Ministerstva obrany Madarskej republiky, ktorí sa príšli s nami podeliť o svoje skúsenosti v tejto oblasti s dôrazom na proces ich začlehanovania sa do NATO. Samozrejme srdečne vitam aj zástupcov zo Slovenska, poslancov NR SR páнов Árpáda Duku-Zólyomyho, Imricha Andrejčáka, Jozefa Gajdoša a Branislava Oravu, členov medziresortnej komisie pre prípravu Bezpečnostnej a obrannej stratégie SR, mimovládnych organizácií, Ministerstva obrany SR a Generálneho štáb Armády SR.

Jednou z priorit definovanou vládou Slovenskej republiky v programovom vyhlásení je stať plnohodnotným členom NATO v primeranom časovom horizonte. Príčom Slovensko nechce len využívať možnosti poskytované Alianciou, ale je pripravené podieľať sa aj na zodpovednosti Aliancie za bezpečnosť v Európe. Tento cieľ chce Slovenská republika splniť prostredníctvom aktívnej participácie na aktivitách Euroatlantickej partnerskej rady, posilneného programu Partnerstvo za mier a plnením Národného programu prípravy Slovenskej republiky na členstvo v NATO.

V neposlednom rade je to tiež aj regionálna spolupráca, a to predovšetkým v rámci V-4, ktorá po prijatí Českej republiky, Madarskej republiky a Polskej republiky do Aliancie získala pre nás kvalitatívne vyššiu dimenziu.

---

* Milan Stráňava, genmjr.; Sekcia obrannej politiky a obranneho plánovania MO SR, Bratislava

Medzi najdôležitejšie oblasti spolupráce s týmito krajinami patrí bezpečnostná a vojenská spolupráca. Vyplýva to aj z toho, že tieto krajiny získali od roku 1997 neoceniteľné skúsenosti zo začleňovania sa do NATO, ktoré chceme na dobro veci celého regiónu využiť.

Organizátori dnešného seminára si dali za cieľ prediskutovať otázky postavenia oboch krajín v súčasnom bezpečnostnom prostredí, ako aj ich možnosti ovplyvňovať toto prostredie. Nemenaj dôležitou oblasťou, o ktorej chceme počas násloho stretnutia otvorené diskutovať je výmena skúseností z procesu prípravy zásadných koncepcívnych dokumentov týkajúcich sa bezpečnostnej a obrannej strategie.

Slovenská republika v súčasnosti reviduje v duchu priyatých aliančných dokumentov niektoré platné dokumenty riešiace oblasť bezpečnosti a obrany, ako napr. *Zásady a ciele bezpečnostnej politiky SR* a *Obranná doktrína SR*. S ich finalizáciou sa ráta do konca roku 2000 a v nadväznosti na obe spomínané stratégie bude pod gestorstvom GŠA SR vypracovaná v roku 2001 *Vojenská stratégia SR*.

Som rád, že dnes máme možnosť v takej neformálnej podobe a v príjemnom prostredí tohto zariadenia otvorené prediskutovať otázky, ktoré som pred chvíľou spomíнал. Myslim si totiž, že práve takéto neformálne a otvorené stretnutia bezpečnostných a vojenských expertov sú nielen veľkým prínosom k vzájomnému poznávaniu, ale sú aj zdrojom nových myšlienok.

Na záver mi dovoľte zaželať Vám tvorivú atmosféru a našim maďarským priateľom príjemný pobyt na Slovensku.

Ferencz Gazdág*

Pozícia Madarska v bezpečnostnom prostredí z hľadiska strategickej koncepcie NATO

1. Maďarská zahraničná politika od zmeny režimu sleduje trojicu priorit:

- integrácia do euroatlantických štruktúr
- dobré regionálne a susedské vzťahy
- podpora maďarských národnostných menších žijúcich za hranicami Počas doterajších vlád – Antall, Horn, Orbán – sa sice zmenila vnútorná rovnováha troch strategických smerovani, ale čo sa týka ich zachovania ukazuje sa medzi politickými stranami konsenzus. Tento konsenzus je založený na myšlienke, podľa ktorej je podmienkou úspešnej eurolatickej politiky regionálna stabilita, pričom úspechy dosiahnuté v integračnom procese nezosiľňujú len regionálnu bezpečnosť a spoluprácu, ale priznivo pôsobia aj na menšinovú politiku v regióne. Dodržanie základných zmlúv i ďalších dohôd uzavorených so susednými krajinami, ako aj rešpektovanie práv národnostných menších prispieva k regionálnej stabilite a spolupráci a podporuje začlenenie sa do európskeho integračného procesu.

O druhom a tretom smerovaní sa zmienia moji kolegovia. Rád by som sformuloval niekoľko téz o prvej vyššieuviedenej strategickej zložke.

2. Euroatlantická integrácia

Maďarská zahraničná politika považuje európske a euroatlantické inštitúcie za rozdielne zložky obsiahleho uceleného systému. Jednotlivé zložky sa môžu v rámci systému navzájom posilovať a dopĺňať. Z toho logicky vyplýva konzistentné maďarské úsilie získať členstvo v oboch týchto uvedených organizáciach. Ako vieme, cesta k členstvu vede cez splnenie vytýčených požiadaviek príslušnej organizácie. Doterajšie úspechy maďarskej politiky naznačujú schopnosť Madarska splniť tieto požiadavky. V tejto súvislosti považujem za

* Ferencz Gazdág: prof., riaditeľ Inštitútu strategických a obranných štúdií, Budapest

dôležité rozloženie schopnosti a úmyslu. Kým úmysel spojený s práve vládnucou garnitúrou sa môže zmeniť rýchlo (v zásade postačuje i jediné zasadnutie vlády), premeny týkajúce sa schopnosti prebiehajú v iných časových dimenziah. Mohli by sme spomenúť napríklad zosúladenie právnych noriem alebo zniženie schodku rozpočtu, ako aj interoperabilitu ozbrojených síl. Som toho názoru, že vnútorné deliace čiary Európy v postbipolárnom svete – stredná Európa, východná Európa, Balkán a postsovietiske územie – sú dobre charakterizované dvojicou pojmov úmysel – schopnosť.

3. Členstvo v inštitúciách

Úspešnosť maďarskej politiky z hľadiska euroatlantickej integrácie sa dá dobre sledovať cez úspešnosť v ziskavaní členstva v rôznych organizáciách. V októbri 1990 prijala Rada Európy Maďarsko za svojho člena a koncom roka 1991 Európska únia s ním uzatvorila zmluvu o vstupe. Žiadlosť o prijatie do tejto organizácie Maďarsko podalo na jar v roku 1994. V roku 1996 Maďarsko sa stalo členom OECD, ktoré zoskupuje ekonomicky vyspelé krajinu sveta. V roku 1996 Západoeurópska únia udelila krajinám strednej a východnej Európy štatú partnerstva. Dôležitým momentom európskeho integračného procesu bol madridský summit NATO v júli 1997. Pozvánka k integračným rokovaniám poskytla pre Maďarsko historickú šancu získať stabilné miesto v spoločenstve vyspelych európskych demokracií. Podľa interpretácie maďarskej politickej elity pozvaním vyjadrili členskú krajiny NATO svoje uznanie a sympatie voči politickým, ekonomickým spoločenským zmenám, ktoré Maďarsko dosiahlo v historicky veľmi krátkom čase od zmeny režimu. Ide o výsledky v oblasti vybudovania právneho štátu, rešpektovania ľudských a menšínových práv, zabezpečenia fungovania demokracie a zosilňovania bezpečnosti v tomto geografickom priestore. Výsledky referenda o vstupe do NATO (85-15 %), ktoré sa konalo v novembri 1997 túto interpretáciu potvrdili. Z hľadiska integrácie cieľom ešte ostáva Európska únia. Spolu s Českom, Poľskom, Estónskom, Slovenskom a Cyprom patrí Maďarsko do skupiny kandidátskych krajín, s ktorými sa vedie prvé kolo rokovania. V súčasnosti sme uprostred screeningového procesu. Maďarská vláda by chcela otvorené kapitoly čo najskôr uzavrieť s čo možno najmenším počtom derogačných žiadostí, aby bola krajina do roku 2002 pripravená na vstup, ktorý v súčasnej fáze závisí od ochoty Únie a od vnútornej transformácie tejto inštitúcie.

4. Ako interpretujeme európsku bezpečnosť

Tragické udalosti, ktoré sa odohrali na území niekdajšej Juhoslávie najlepšie ilustrujú tézu, podľa ktorej bezpečnosť daleko presahuje rámcu vojenského poňatia tohto pojmu. Dnes sa najčastejšie používa formulácia o nedeliteľnosti

bezpečnosti. Treba dodať, že ani jedna organizácia, hoci akokoľvek účinná, nie je schopná samostatne vyriešiť bezpečnostné problémy daného územia a ešte menej problémy kontinentu. Skutočnú stabilitu dlhodobo môže vytvoriť len účinný systém pozostávajúci z navzájom sa posilňujúcich inštitúcií, v ktorom si každý štát nájde svoje miesto a možnosť uskutočniť vlastné záujmy. Z nedeliteľnosti bezpečnosti ďalej vyplýva aj to, že inštitúcia si musia nájsť svoje miesto v systéme, aby sme namiesto vzájomne sa posilňujúcich nevideli medzi sebou súperiac a navzájom sa brzdíace inštitúcie. Ďalším ponaučením z juhoslovanskej krízy je, že bez skutočnej demokracie zakorenenej v dianých krajinách, bez fungujúcich demokratických inštitúcií nie je možné udržanie dlhotrvajúceho mieru v tomto teritóriu.

5. Naše zábery a NATO

Doterajšie dejiny NATO sú úspešné, čo dokazuje, že doteraz ani v jednom prípade nebolo potrebné uplatniť článok č. 5. NATO je zároveň jednou z organizácií, ktoré sú schopné čo najrýchlejšie sa pretransformovať. Vlaňajší washingtonský summit sa sčasti konal v znamení nových bezpečnostných výziev budúceho storočia. Aj nová strategická koncepcia je reakciou na tieto nové výzvy. Je účelné interpretovať ju v dvoch dimenziah: z hľadiska vnútornej transformácie NATO a zo strany zmien strategického prostredia.

- Riziká a hrozby postbipolárneho sveta sú iného charakteru a pochopiteľne sa nezaľadujú na protiklade Východu a Západu. Toto všeobecne známe konštatovanie skrýva v sebe veľu pravdivého. Kým pre bipolárne usporiadanie bola charakteristické veľká stabilita a veľké riziká, postbipolárny svet charakterizuje menšie riziká a zo toho vyplývajúca menšia miera stability. Spomedzi nových výziev treba pripomeneť samotnú zmenu spoločenského zriaďenia, etnickej, náboženskéj konflikty, riziká zrútenia politickejho systému (Albánsko), medzinárodný terorizmus, rozšírenie zbraní hromadného ničenia a znečistenie životného prostredia (ekologické katastrofy), ktoré nerešpektujú hranice (Tisa).
- V súvislosti s vnútorným prerodom NATO treba vidieť ako energicky meniť táto organizácia svoju vnútornú štruktúru a vonkajšie vzťahy aby vyhovela novým výzvam. Aliancia svoje ciele chce dosiahnuť sčasti prostriedkami vytvorenými ešte v čase v studenej vojny – zosilnenie transatlantických vzťahov, zachovanie primeraných vojenských kapacít – sčasti novými prostriedkami a organizáciami. Takými sú rozvíjanie Európskej bezpečnostnej a obrannej identity (ESDI) v rámci NATO, zachovanie a rozvíjanie schopnosti riešenia krízových situácií (Defense Capabilities Initiative), otvorenosť voči vstupu nových členov – Akčný plán členských krajín (Membership Action Plan), vytvorenie partnerských vzťahov s nečlenskými krajinami (PtF) a vedenie dialógu.

Maďarsko považuje rozširovanie NATO za rozšírenie zóny bezpečnosti a stability smerom na východ. Vstup do Aliancie nie je podmienený pocitom ohrozenia z vonka, strachom z vojenského ohrozenia, ktoré číha na kontinent, ale snahou aby aj Maďarsko mohlo užívať predností vyplývajúce zo stability, z príslušnosti k tým, ktorí vyznávajú rovnaké demokratické hodnoty a náležitej účasti na vytváraní kolektívnej bezpečnosti.

Alternatíva neutrality bola alternatívou nereálnej. Bezpečnosť Maďarska účinne garanteuje členstvo v NATO vybudované na princípoch kolektívnej obrany. Maďarsko vzalo na seba úlohy, ktoré vyplývajú zo spoločnej obrany. Tieto úlohy naň pripadnú ako na súčasť politickej a vojenskej štruktúry. Maďarsko považuje vytvorenie úzkej spolupráce s transatlantickými štruktúrami za podstatný a rozdohujúci činiteľ európskej bezpečnosti. Svojimi skromnými prostriedkami prispieva k dosiahnutiu cieľov Aliancie a k posilneniu bezpečnosti. Jedným z prostriedkov je spravodanie výdavkov spojených s obrannou činnosťou. Počas rokovania o vstupe maďarská vláda sa zaviazala zvýšiť svoje výdavky určené na obranu, ktoré medzičasom príliš poklesli (1997: 1,44% / do roku 2001: 1,8%).

6. Niekoľko slov o stave Membership Action Plan

Akčný plán členských krajín NATO bol prijatý na washingtonskej konferencii. Členské štáty vyjadrili svoju ochotu rôznym spôsobom podporovať štáty, ktoré sa usilujú o členstvo. MAP na jednej strane dokazuje, že NATO má brány otvorené krajinám, ktoré doň chcú vstúpiť, na strane druhej umožňuje NATO v roku 2001 vyjadriť svoj názor na pripravenosť aspirantských krajín.

V prvej časti programu deväť aspirantských krajín – Rumunsko, Slovensko, Bulharsko, Macedónsko, Albánsko a pobaltské štáty, predložilo NATO svoj ročný národný program pripravenosti. Program zahŕňa klúčové oblasti príprav: vnútorná a zahraničná politika, hospodárstvo, obrana štátu, otázkы financovania, bezpečnostné a právne otázky. Členské štáty oboznámia ašpirantské krajinu s hodnotením ich programov prostredníctvom sekretariátu NATO. Čo by bolo možné povedať o ročnom baliku národných programoch pripravenosti?

1. MAP dosiahol svoj prvý cieľ – lepšie poznanie integračných snáh uchádzacov o členstvo. Potvrdila sa dalej silná euroatlantická angažovanosť zainteresovaných vlád.
2. Národné programy pripravenosti nie sú v dostatočnej miere zamierané na problémy. Uchádzací sa kritickým oblastiam cítene vyhýbali. Priority nie sú jednoznačné, vo viacerých prípadoch niesú ani stopy po finančnej podložnosti.

Urban Rusnák*

Geopolitická situácia v strednej Európe – pohľad z hľadiska národnej bezpečnosti Slovenska

Vývoj na Slovensku 1993-2000

Slovensko svojim vznikom v roku 1993 dokázalo, že minimálne časť politickej elity v Bratislavе male v tom čase ambíciu stať sa urýchle plnohodnotným hrácom na medzinárodnom poli. Keďže na českej politickej scéne našla vtedajšia slovenská reprezentácia mimoriadne kooperatívneho partnera, ktorý uprednostnil jednoznačnú a rýchlu riešenie pred vidinou dlhotrvajúcich (možno aj neúspešných) rokovania o optimálnom ústavnom usporiadani Česko-Slovenska, výsledkom bolo rozdelenie spoločného štátu. Aj keď uvedené riešenie neuprednostňovala v čase rozdelenia väčšinu voličov, a politická reprezentácia takému kroku mandát nedostala, obyvatelstvo sa pozoruhodne rýchlo vyrovnalo s daným faktom. Samostatné Slovensko bolo pri vzniku uznáne všetkým dôležitým partnermi, prakticky okamžite nadvziazało riadne diplomatické styky s väčšinou krajín sveta. Od svojho vzniku deklarovalo kontinuitu zahraničnopolitickej orientácie a cieľov z čias spoločného štátu, ktoréj leitmotívom bola integrácia do európskych a transatlantických štruktúr a dobré susedské vzťahy v regióne.

Na rozdiel od susedných štátov výmeny vládnych kabinetov na Slovensku hlboko zasiahl do jeho zahraničnej politiky v oblasti napĺňania hlavných priorit. Politicky vývoj na Slovensku od roku 1993 a jeho zahraničnopolitickej projekcie preukázali, že samotné deklarovanie integrácie do Európskej únie (EÚ), vstupu do Organizácie Severoatlantickej zmluvy (NATO) a Organizácie pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj (OECD) nie sú dostatočné na splnenie uvedených cieľov. Bohužiaľ, v klúčovom období, v polovici 90. rokov, keď sa rozhodovalo o vstupe prvých štátov zo strednej Európy do OECD (Česká republika

* Urban Rusnák; Mgr., Ph.D., Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava

1995, Maďarsko a Poľsko 1996), prizvaní do NATO (Madridský summit 1997) a začiatí predstupových rokovanií s EÚ (Európska rada v Luxemburgu 1997) slovenská vláda nedokázala svojimi praktickými krokmi na vnútropolitickej a zahraničnopolitickej scéne presvedčiť partnerov, že Slovensko je rovnako schopné zapojiť sa do vyspelého sveta ako jeho susedia. Vláda nevytvorila v tom čase politické podmienky pre akceptovanie Slovenska zo strany členských štátov uvedených organizácií ako dôveryhodného člena medzinárodného spoločenstva európskych demokracií a nesplnila ani rad technických podmienok pre členstvo v OECD. Dôsledkom uvedeného vývoja prakticky homogénne bezpečnostné a politicke prostredie, ktoré bolo vytvorené v strednej Európe (Česko-Slovensko, Poľsko a Maďarsko) po druhej svetovej vojne, sa na prahu nového storočia zmenilo. Slovensko sa negatívne výčlenilo so svojho prírodeného geopolitickeho susedstva a začalo by vnímať ako prvok nestabilnosti v regióne. Úroveň národnej bezpečnosti Slovenskej republiky je po vstupe Česka, Poľska a Maďarska do NATO kvalitatívne nižšia než jej visegrádskych susedov. Zaostanie v plnení podmienok vstupu do OECD nás oddialilo nielen od bezprostredného vstupu do tejto prestížnej organizácie, ale aj od vstupu do EÚ, ktorá požaduje podstatne vyššiu úroveň priblíženia legislatívny a všeobecných podmienok než OECD. Dnes je možné jednoznačne povedať, že SR premeškala najvhodnejšiu historickú príležitosť vstupu do OECD a NATO, ktoré priebežne v súlade so skúsenosťami z adaptácie nových členov pritvrdzujú podmienky vstupu. Pri vstupe do NATO možno dokonca hovoriť o pohybliwom celi, kde napriek zásadnému súhlasu s politikou otvorených dverí si nikto ani v Aliancii, ani mimo nej netrúfa kvantifikovať podmienky, za ktorých sa nové rozšírenie uskutoční.

Vráfme sa však späť ku geopolitike začiatku dvadsiateho prvého storočia. Dvadsiate storočie zažilo tri globálne vojny. Dve z nich, prvá a druhá svetová vojna, sa ukončili systémami dohôd vifazných mocnosti (Versailleská, Trianonská, Jalská a Postupinská), ktorých cieľom bolo petrifikať povojnové rozdelenie sveta a zabrániť porazeným obnoviť svoju teritoriálno-politickej expanziu. Tretia, globálna – studená vojna, sa na rozdiel od predchádzajúcich dvoch neskončila dohodami vifazných mocnosti o akomsi stabilnom povojnovom usporiadani, naopak začala všeobecny proces zmien. Posledná dekáda dvadsiateho storočia je obdobím dalekosiahlych zmien nielen bývalého východného bloku, ale aj inštitúcií vyspelých demokracií, ktoré sa adaptujú na zmenenú situáciu. Proces veľkych zmien neobišiel ani NATO, ktoré desaťročia postupných zmien zavíšilo prijatím troch bývalých protivníkov do Aliancie a schválením nového strategického konceptu NATO na washingtonskom summitu v roku 1999. Napriek všetkým zmenám, ktoré sa uskutočnili v NATO, zostáva prvoradým jeho obranný charakter založený na transatlantických vzťahoch. V súčasnosti je NATO

jedinou akcieschopnou štruktúrou v Európe, a preto prioritným cieľom Slovenska ostáva vstup do Aliancie. Ako už však bolo uvedené vyššie, optimálny moment na pripojenie sa k NATO už pominiul.

Aktuálne problémy spojené s prístupovým procesom do NATO

Slovensko z hľadiska prístupového procesu k Aliancii dnes stojí pred viačerými vnútornými a zahraničnopolitickejmi problémami. Z vnútropolitickejho hľadiska bude potrebné zvládnutie nasledovná dôležité momenty: podpora obyvateľstva vstupu do Aliancie, zvládnutie prístupového procesu štátom správou a ozbrojenými silami a zabezpečenie zdrojov (materiálnych aj ľudských) potrebných na realizáciu všetkých čiastkových podmienok úspešnej prípravy a členstva SR v NATO. Podpora obyvateľstva vstupu do Aliancie zaznamenáva v roku 1999 najnižšiu úroveň za dlhé obdobie – menej než 40 % opýtaných sa vo výskumoch verejnej mienky vyslovilo za vstup SR do Aliancie. Pokles preferencii nastal v dvoch vlnach v období po parlamentných volbách 1998. Prvý zaznamenaný pokles k začiatku roku 1999 sa interpretuje ako dôsledok vyjasnenia názoru časti voličov do volieb vládneho Hnutia za demokratické Slovensko, ktorého lídri sa po prehratých volbách jednoznačne vyjadrili v zmysle odmietnutia členstva v NATO ako ričenia národnej bezpečnosti SR. Druhý významný pokles nastal v priebehu druhého štvrtroku 1999, v dôsledku leteckých úderov NATO proti Juhoslavíi. Z hľadiska zmeny názorov verejnej mienky je možné byť miernym optimistom: SR objektívne nemá žiadnu inú alternatívku ako dlhodobo zabezpečiť národnú bezpečnosť okrem vstupu do NATO. Alternatíva spojenectva s iným blokom (napr. Ruskom) nemá prakticky nijakú podporu obyvateľstva a romantickú predstavu o neutralite v slovenskej spoločnosti je možné úspešne erodovať počas vhodne vedenej informačnej stratégie za strany proatlantických sil. V konečnom dôsledku je možné o vstupe do NATO rozhodnúť bez referenda – ani Slovenská republika ako taká nevznikla formou referenda. Zvládnutie prístupového procesu zo strany administratívy a ozbrojených sil je klúčovým momentom preukazujúcim skutočne kapacitu štátu a zároveň kritériom efektivity schopnosti vládnucnej elity presadiť svoju politickú vôľu. Vypracovanie a implementácia Národného programu prípravy SR na vstup do NATO, ktorý je štruktúrovaný na základe Membership Action Plan, schváleného na washingtonskom summithe Aliancie je jednoznačne správny postup. V tomto procese sú však minimálne dve úzke miesta: prvým je ľažko sa presadzujúce celospoločenské chápanie problematiky približovania k NATO (v súčasnosti hlavná farba spočíva skoro výlučne na rezortoch zahraničných vecí a obrany) a druhým je otázka primeranosti cieľov vytýčených v pláne k zdrojom reálne dostupným v slovenskej spoločnosti. Problematika zdrojov

je veľmi dôležitá vo všetkých integračných snaženiacach SR. Reálny nedostatok zdrojov – predovšetkým ľudských, sa v prípade rýchleho postupu v integrácii či v približovaní sú k cieľovým štruktúram môže veľmi rýchlo ukázať ako limitujúci faktor nielen pre úspešný vstup, ale aj pre presadzovanie slovenských záujmov v rámci týchto zoskupení.

Spomedzi vonkajších problémov, ktoré SR pri najlepšej vôli nemôže pria-mo ovplyvniť, sú pravdepodobne najdôležitejšie nasledovné: zmena klímy v otázkach rozširovania v samotnej Aliancii a jej členských štátov, nie optimál-na skupina súčasných pretendentov na vstup a implikácie rozpačitého procesu absorbovania nových členských štátov pre ďalšiu skupinu záujemcov o vstup. Všetky uvedené problémy bez výnimky komplikujú naše ambície vstúpiť do NATO v najkratšom možnom čase. Kým v polovici 90.-tych rokov existoval v rámci NATO silný politický imperiatív dokázal otvorenosť Aliancie prijatím skupiny krajín z bývalej Varšavskej zmluvy, eminentný záujem Nemecka zba-viť sa postavenia hraničnej krajiny, záujem administratív USA a silná etnická (poľská) loby usilujúca sa v rámci USA presadiť rozšírenie NATO, dnes stojime pred diametrálnou odlišnosťou situáciu. Záväzok potvrdí politiku otvorených dverí z washingtonského summittu prijatím ďalších krajín do Aliancie nie je vnímaný ako politický imperiatív tej najvyššej kategórie. Nemecko, ktoré pod vedením H. Kohla zohralo úlohu európskej lokomotívy celého procesu, nemá dnes pod vedením červeno-zelenej koalície a vo svete vlastných problémov záujem o uvedenú rolu. Bohužiaľ, ani Veľká Británia, ani Francúzsko, ktoré by mali potenciál zohráť takúto úlohu pri druhom rozšírení NATO, nejavia veľký zá-ujem. USA sú v roku 2000 pohľdené presidentskými volbami a zatiaľ sa rozšíre-nie NATO nedostalo na prioritné miesta ani jedného z možných kandidátov. Možnosti mobilizácie etnickej loby niektorého z nových kandidátov (vlastne ani všetkých spolu) sa ani len nepríbližujú potenciálu poľskej diaspory v USA. Ďalším z fenoménu súčasnosti, ktorý môže ovplyvniť rozhodovanie o ďalšom rozšírení NATO je vývoj transatlantických vzťahov a posilňovanie obranných kapacít EÚ. Je možné, že v dôsledku trendu posilňovania európskych obran-ných kapacít dôjde USA k záveru, že rozšírenie NATO nie je pre zabezpeč-enie bezpečnosti Európy nevyhnutné. Na vytvorenie vhodnej klímy bude preto kľúčový postoj k rozšíreniu NATO zo strany novej administratívy USA, ktorý bude okrem vyššie uvedených trendov do určitej miery reflektovať aj vývoj v priestore bývalého Sovietskeho zväzu (predovšetkým v Rusku a na Ukraji-ne). Dôležitým bude aj tzv. *Track record* skupiny krajín uchádzajúcich sa o člen-stvo. V súčasnosti môžeme uviesť medzi kandidátmi okrem SR Estónsku, Lit-vu, Lotyšsku, Slovensko, Bulharsko a Rumunsko. Ďalším momentom dôležitým pre realizáciu druhej vlny bude vytvorenie *kritickej masy* vhodných kandidátských štátov, tak aby rozšírenie bolo prinosom pre samotnú Alianciu (komplekt-

né územie, obranné kapacity, relevantný trh a pod.). Jeden z možných scená-rov rozšírenia hovorí o skupine Slovensko, Litva, Slovensko, ktorá by spĺňala viaceré (nie všetky) vyššie uvedené kritériá. Rozšírenie by bolo geograficky rovnomenné (sever, stred, juh), doplnilo by kompaktné územie NATO, zahrnuté by boli krajin s akceptovateľnou úrovňou demokracie, vstup Litvy by bol sig-nálom, že Rusko nemá práva veta v otázkach NATO. Z hľadiska významu pre rozšírenie bezpečnosti Aliancie by však takéto rozšírenie nebolo osobitným prínosom a z hľadiska absorbčnej schopnosti trhov sú všetky tri štáty spolu neporovnatelné s prvou skupinou (cca 55 mil. : cca 12 mil. obyvateľov). Roz-pačité hodnotenia začleňovania sa nových členov Aliancie taktiež nevytvárajú priaznivé prostredie pre rozhodnutie o novej vlnе rozširovania. Už dnes je zre-jmé, že negatívne skúsenosti z pristupu nových členov NATO budú prenesené na kandidátske krajiny v predstihu. Mnohí z technických kritérií, ktoré boli počas prvého rozšírenia negotiocovateľné, budú v budúcnosti stanovené ako tvr-dé podmienky pre vstup a ich splnenie sa bude vyžadovať pred samotným vstu-pom. Tento prístup zapadá do logiky *pohyblivého cieľa*, pri ktorom dnes nevie-me presne určiť konkrétné podmienky pre vstup v roku 2002+.

Perspektívy pre zabezpečenie národnej bezpečnosti Slovenska

Theoreticky môžeme ohrozenia národnej bezpečnosti Slovenskej republiky rozdeliť do dvoch hlavných skupín, na vojenské a nevojenské ohrozenia. Vojenské ohrozenie predstavuje možnosť priamej vojenskej intervencie proti úze-miu a obyvateľstvu Slovenska a nevojenské ohrozenia zahŕňajú celý rad rôz-nych druhov od organizovaného zločinu cez ilegálnu migráciu až po medzinárodný terorizmus. Oba druhy ohrozenia môžu vzhľadom na objektívne parametre a limitované zdroje Slovenska znamenať nebezpečenstvo pre našu štátu suverenitu a nezávislosť. Aj keď sa v súčasnosti Slovenská republika necíti byť nikým ohrozená, objektívne nemá potenciál samostatne dlhodobo a efek-tívne čeliť žiadnemu z ohrození, ktoré sa môžu zreálniť v strednodobom a dlho-dobom časovom horizonte. Z uvedených dôvodov je Slovensko, ako najmenšia krajina v regióne, odkázané na širšiu medzinárodnú spoluprácu. Vzhľadom na to, že neexistuje univerzálna bezpečnostná organizácia, ktorá by bola schopná efektívne riešiť obidva druhy ohrození, je potrebné, aby sa SR stala členom tak NATO (vojenská bezpečnosť), ako aj EÚ (nevojenská ohrozenia). Integrácia do EÚ je dlhodobá záležitosť, parametre procesu sú však väčšinou jasné a v značnej miere závisia od vnútorných schopností a kapacít Slovenska. V prípade NATO však Slovensko môže svojou pripravenosťou ovplyvniť iba časť procesu, kľúčové rozhodnutie o novom rozšírení a o jeho parametroch je prerogati-vom Aliancie a bude závisieť hlavne od USA. Aj tu je však naša plná priprave-

nosť nevyhnutnou, bohužiaľ, ale nie dostatočnou podmienkou pre vstup do NATO. Ďalšou z pravdepodobných podmienok bude potvrdenie stability demokratických inštitúcií v ďalších parlamentných voľbách. Aké argumenty môžeme používať v snahe presvedčiť partnerov v NATO o potrebe nášho prijatia do Aliancie? Hlavným ideovo-politickým argumentom je potvrdenie Organizácie Severoatlantickej zmluvy ako aliancie hodnôt – rozšírenie NATO v takom prípade znamená logické doplnenie európskej rodiny štátov vyznávajúcich rovnaké hodnoty, na obranu ktorých bola Aliancia založená. Podporným vojensko-taktickým argumentom je geograficko-geopolitickej postavenie Slovenska a jeho význam pre vytvorenie kompaktného priestoru vhodnejšieho na obranu a manévrovanie. Dôležitosť tohto argumentu sa v praxi potvrdil počas leteckej operácie NATO proti Juhoslavíi v roku 1999, je však potrebné vyvarovať sa prečítania uvedeného argumentu, ako aj významu reakcie slovenskej vlády (rovnaký postoj zaujali aj ďalšie krajinys bezprostredne susediaci s Juhoslavíou).

Zhrnutie

Jedinou cestou ako dlhodobo zabezpečiť bezpečnosť a prosperitu Slovenska je začlenenie sa do efektívnych medzinárodných organizácií vytvorených za týmto účelom. Nevyhnutnými podmienkami pre úspešnú integráciu je dovršenie transformácie spoločnosti, potvrdenie stability demokratických inštitúcií a ekonomický rast potrebný na vytvorenie zdrojov. Pre úspech Slovenska bude klúčové splnenie tejto domácej úlohy a jej vhodná prezentácia partnerom.

Árpád Duka-Zólyomi*

Slovensko-madarské vzťahy v novom strategickom prostredí

V stredoeurópskej oblasti nastali pred desiatimi rokmi a počas celého uplynulého desaťročia zásadné a radikálne zmeny. Zánikom komunistického režimu zanikla aj bipolárna svetová sústava. Rozpadla sovietska veľmoc a prestala existovať Varšavská zmluva a RVHP. Východo- a stredoeurópske krajiny nastúpili na cestu skutočnej samostatnosti a nezávislosti. Rozpadlo sa Česko-slovensko a Juhoslovávia. Vznikli nové a staronové krajinys. Tieto rázne zmeny a odhadanie postkomunistických krajín nastúpí na cestu demokracie, právneho štátu a budovania trhového mechanizmu priniesli destabilizáciu politickej sečiny vznikom rôznych, niekedy prekvapujúcich, politických subjektov sa začala dlhá cesta kryštalizácie. Taktiež otvorená konfrontácia medzi zdedenými prežitkami z minulého režimu a novoznáknutými liberalnými a konzervatívnymi silami vzniesla zmŕtavou a neistotu do snáh uskutočniť nevyhnutné reformy v oblasti ekonomiky s cieľom urýchľeneho dosiahnutia trhového mechanizmu. Vývoj a prechod k novému politicko-spoločenskému zriadeniu v postkomunistických krajinach sa odohrával rôznym spôsobom a rôzno rýchlosťou. Avšak každá krajina, najmä jej racionálne a skutočne demokraticky zmysľajúci obyvatelia, si uvedomí, že existuje len jedna schodná cesta. Je to cesta, ktorú využívala a vyskúšala za uplynulých 40 rokov už väčšina európskych krajín: urýchlená integrácia do európskych a transatlantických štruktúr, do bezpečnostno-politického a do hospodársko-politického zoskupenia, t.j. do NATO a do EÚ. Veľmi dôležitým faktorom pre tieto krajinys v tomto procese je, že treba sa čo najrýchlejšie odtrhnúť od vplyvu ruskej politiky a od jej nepísaného nároku na túto oblasť Európy. A to je možné jedine získaním plnoprávneho členstva v spominaných euroatlantických zväzkoch. Severoatlantická aliancia je jediný a najdôležitejší bezpečnostný a obranný zväzok pre európske krajinys. Za uplynulé desaťročie viedli reformy uskutočnené v NATO túto organizáciu k novému profilu, jednoznačne k bezpečnostno-politickému. Garantovanie bezpeč-

* Árpád Duka-Zólyomi, podpredseda Výboru európskej integrácie a člen Zahraničného výboru NR SR, Bratislava

nosti členských krajín znamená aj stabilitu pre túto oblasť Európy. Samozrejme, k získaniu členstva v NATO treba splniť určité požiadavky a vyhovieť určitým čakávaniam, a to nielen z hľadiska vojensko-hospodárskeho, ale aj hospodársko-politickej. Politické kritéria pre členstvo v NATO sú totožné politickými kritériami (tzv. kodanskými kritériami) EÚ. Základom je pevný fundament demokratických hodnôt, systém inštitúcií, ktorý dlhodobo garantuje demokraciu, budovanie právneho štátu, rešpektovanie ľudských práv a v neposlednom rade zabezpečenie pravnej istoty národnostných menšín.

To sú prísné politické kritéria, ktorým SR za uplynulé roky, najmä počas troch vlád V. Mečiara a jeho hnutia, nedokázala vyhovieť. Po vzniku SR sa dostať do popredia zmes prezívkov socialistického režimu a nacionalistické snahy budovania národného štátu. Snáď aj z typických existenčných obáv mladého štátu sa začal negatívny vývoj v Slovensku. Štartovacia linia pre SR a susedné štáty bola rovnaká tak do EÚ, ako aj do NATO. Slovensko sa samo paralyzovalo a izolovalo od európskeho vývoja. SR tak premárnila šancu spoločne s PR, ČR a MR postúpiť do využívaneho zväzku NATO.

Skutočne zásadná zmena nastala, keď nastúpila koaličná vláda, ktorá vzíšla z parlamentných volieb v roku 1998. Táto vláda za uplynulý rok nielen deklorovala odhadanie euroatlantickej integrácie, ale konkrétnymi krokmi a intenzívnu diplomatickou ofenzívou urýchleme naplnila väčšinu politických kritérií, a tak vydobyla pozitívne ocenenie tak zo strany EÚ, ako aj od Aliancie. Ale priznajme, Slovensko vela zameškalo. Medzičím sa okolité krajin, MR, ČR a PR stali plnoprávnymi členmi NATO. Od 12. marca 1999 je SR v stredoeurópskom regióne krajinou, ktorá hoci profituje z rozšírenia a existencie zóny miestra a stability nie je zároveň jej priamym účastníkom. Naša vládna koalícia a väčšina našich sympatizantov si uvedomuje, že SR nemôže zostať mimo NATO, mimo euroatlantické štruktúry, ktoré garantujú stabilitu všetkým členským krajinám. Bez členstva v NATO by sa dostať táto krajina do izolácie, pod iné mocenské závislosti, pod vplyv iného sveta, do ktorého nepatríme. Osamelé postavenie malej krajiny so slabým vojensko-hospodárskym potenciáлом vedla mohutnej jednotnej štruktúre NATO, by znamenalo veľkú neistotu a spochybnený bezpečnostno-politickej vývoj, prípadne nevyvážené vzťahy so susednými krajinami, ktoré sú členmi NATO. Znamenalo by to vylúčenie z celoeurópskeho vývoja. Preto Slovensko pri rozličných príležťostiach priamo podporuje politiku členských krajín NATO a opäťovne deklaruje začleniť sa čim skôr do tohto zoskupenia. Ale zdá sa, že nič z toho nevytvára pre Slovensko exkluzívne posteavenie. Atmosféra pre prijímanie nových členov nie je taká priaživná ako v rokoch 1993-97. Chcel by som poznamenať, že v súčasnosti sa javia ako nesprávne predstavy časti našej politickej reprezentácie, že je v záujme nových členov NATO podporovať násť vstup najmä vzhľadom na geo-

politické postavenie Slovenska. Je to skôr idealizácia pragmatického prístupu susedných krajín. Blížšie k pravde je to, že všetky štaty Aliancie sa riadia západou, že je v ich záujme mať radšej za spojencov politicky spoľahlivých, než spojencov iba geograficky blízkych.

Pre SR je daná úloha: dohnat okolité krajinu a pripraviť cestu do NATO. K tomu je nevyhnutná nielen vojensko-odborná pripravenosť, ale aj trvála politická stabilita podmeňujúca hospodársku a sociálnu stabilitu. Nesmieme totiž zabudnúť na to, že v úvahách politickej a vojenských predstaviteľov Aliancie neprestajne rezonujú obavy z možnej nestability politickej vývoja na Slovensku, resp. z možného návratu k moci tých politickejch strán, ktorých hodnotová orientácia je nezľúčiteľná s principmi demokracie a právneho štátu.

Súčasná vláda SR nastúpila správnu cestu. K vytvoreniu stability a ku garantomaniu bezpečnosti tejto oblasti strednej Európy je najdôležitejšie vybudovanie dobrých vzťahov so susednými krajinami a efektívna, úprimná vzájomná spolupráca, a to v prvom rade s MR, s ktorou nás spája dlhá história a najdlhšia hranica. Skutočnosť, že okolité krajin sú členmi NATO, vytvára pre SR ochrannú kopulu, resp. bezpečnostnú sieť.

Maďarsko je plnoprávnym členom NATO, čo znamená preň bezpečnosť a istotu do budúcnosti. Táto ochranná istota pre MR sa preukázala už počas balkánskych udalostí. To, že MR je spoľahlivým členom NATO, je pre SR len dobro. Z toho, že v Karpatkej kotline existuje dominujúca krajina, ktorá je pevným článkom Severoatlantickej aliancie vyplýva istota a bezpečnosť pre celý stredoeurópsky región. Je potrebné prebrať a využiť doteraz získané skúsenosti od MR. Je v záujme SR aby sa slovensko-maďarské vzťahy v novom strategickom prostredí sa vyvíjali pozitívne. Súčasné efektívne spolupráca v rámci V4 viedie k stabilite a dáva nádej SR na uskutočnenie jej integračných snáh. Od r. 1998 sa veľmi intenzívne rozvíjajú slovensko-maďarské vzťahy na všetkých úrovniach, od rýdz odbornej až po politickú, na úrovni výkonnej aj zákonodarnej moci. O tom, že potrebu obnovenia dialógu pociťovali obidve strany, svedčí tak intenzita stretnutí odborníkov a štátovníkov, ako aj rozsah agendy, ktorá bola na týchto stretnutiach prerokovaná, riešená a vyriešená. K najcennejším výsledkom patri, že za uplynulý rok sa uskutočnilo viackrát stretnutie premiérov, sústavne a s veľkou intenzitou sa stretávajú a rokujú ministri, predstaviteľia jednotlivých rezortov oboch krajín.

Osobitne chcem vyzdvihnuť veľký pokrok a systematickú súčinnosť v procese realizácie Základnej zmluvy medzi MR a SR, ktorá bola ratifikovaná v roku 1996 v NR SR za veľmi nepríaznivých okolností, ked prevládal maximálne konfrontačný duch, a tak dokument na dlhé roky bol len prázdnou množinou. Teraz je situácia iná: 11 medzivládnych zmiešaných komisií pracuje na vylepšení vzájomných vzťahov a pripravuje odporúčania pre maďarskú resp. sloven-

skú vládu, ktoré sa potom transformujú na konkrétné úlohy pre jednotlivé rezorty. Je pravda, že aj v tejto oblasti sú ešte značné rezervy a rýchlosť by mohla byť väčšia. Zvlášť treba vyzdvihnuť dobré vzťahy medzi armádami MR a SR, ktoré účinne pomáhajú transformácii ozbrojených sil SR v zmysle požiadaviek NATO. Za posledný rok sa veľmi zintenzívnila spolupráca medzi parlamentmi oboch krajín. Prostredníctvom stretnutia ich predsedov, cez vzájomné rokovania viacerých parlamentných výborov až po rôzne odborné semináre sa vytvárajú skutočne plodné vzťahy a do budúcnosti pevní kontakty medzi MR a SR. Nádej sa rozvíja aj regionálna a cesthraničná spolupráca, resp. spolupráca medzi samosprávami. V tejto oblasti sa vytvárajú euroregióny (ako napr. Karpatský, alebo Váh-Dunaj-Ipef), čo intenzívne napomáha hospodársku prosperitu, k zniženiu nezamestnanosti a zvyšeniu vzájomnejšieho obchodu.

V záverečnej časti môjho vystúpenia by som chcel zdôrazniť, že medzi prvoradými komponentami stability v našom regióne je aj vyhovujúce riešenie postavenia, presnejšie právnej istoty národnostných menšíň, najmä maďarskej. Karpatská kotlina je multinacionálny, mnoho národnostný, resp. etnický región. V prvom rade, to treba otvorené povedať, počnúc od Trianonu je najhorúcejšou problematikou postavenie maďarských národnostných menšíň v krajinách, ktoré hraničia MR. V priebehu 80-tých rokov bolo vela sporov a napätia, vznikla dosť často umelo vygenerovaná nevraživosť medzi slovenským a maďarským nárom. Tieto javy treba odstrániť, minulosť hodnotiť reálne a optimálne. Nás k tomu zavážuje spoločná história. Treba si uvedomiť, že vývoj SR a MR resp. slovenského národa a maďarského národa, ide tým istým smerom, smerom do spoločnej Európy. Pozitívne treba riešiť právne postavenie, právnu istotu maďarskej menšiny v SR a slovenskej menšiny v MR (k tomu nás mi-mochodom zavážuje aj 15. čl. Základnej zmluvy), ale aj ostatných menšíň. Ak existuje politická vôľa dá sa dosiahnuť pri danom status quo vyhovujúci systém právnych noriem, ktoré zabezpečia realizáciu ľudských práv a spokojnosť menšinových komunit. Vyuzitím medzinárodných dokumentov s optimálnym hodnotením požiadaviek a nárokov národnostných menšíň musi každý štát vybudovať svoj osobitný model pre uspokojujúce riešenie postavenia menšíň. To je cesta k stabilite. Systematický, otvorený a úprimný dialóg a efektívna spolupráca medzi MR a SR je tou správnu cestou ku kladnému riešeniu aj národnostných problémov. Odstránenie napätia a vytvorenie vyrovnaných vzájomných pomerov urýchli vývoj v SR a zvyšuje pravdepodobnosť prijatia Slovenska do NATO. V novom strategickom prostredí len dobrý a fungujúce vzájomné vzťahy môžu garantovať stabilitu a z toho vyplývajúcu bezpečnosť krajín.

Dovolte mi v závere vyzdvihnuť skutočnosť, že aj neuralgické problémy môže prelomiť obojsstranná dobrá vôľa a spoločné záujmy. Svedčí o tom aj oživenie projektu obnovy mosta Márie Valérie. Tento most je viac ako komunikač-

né prepojenie, je zároveň úspechom a symbolom vzájomnosti, úprimnej a otvorennej ochoty efektívne spolupracovať. Je mementom budúcnosti, v ktorej hranice nebúdú predstavovať prekážku.

Vážené dámy, vážení páni.

Pozvánku na toto podujatie som dostal ako poslanec parlamentu SR, člen Zahraničného výboru a Výboru európskej integrácie a podpredseda VEI v jednej osobe. Moje vyjadrenie k aktuálnym otázkam slovensko-maďarských vzťahov v kontexte bezpečnostných aspektov má zástoj tak v programovom vylásení vlády SR, ako aj v programe strany, za ktorú som kandidoval do NR. Tento mandát by však nemal zmysel, keby za ním nestáli reálne túžby a postoje voličov. Je mi preto potešením konštatovať, že v prieskumoch verejnej mienky manifestujú voliči SMK vysoko nadpriemernú a trvalú podporu integračným ambiciám SR. Nemám dôkazy a ani indicie, že by za týmito postojmi bolo niečo iné, ako túžba po demokracii a právnom štáte resp. po pokojnom, rovnoprávnom občianskom živote a domnievam sa, že práve to je imanie, ktoré sme všetci povinni rozmnzovať a chrániť.

Slovensko-madarské vzťahy a nová situácia

Úlohou nás všetkých je aby sme prispeli k zlepšeniu slovensko-madarských vzťahov, ktoré sú považované za nie práve najlepšie, a ak je to možné pričiniť sa o ich optimalizáciu. To si vyžadujú aj politické, hospodárske i spoločenské diania a zmeny 90-tych rokov. Výsledkom týchto zmien je nová strategická situácia, o ktorej sa tu dnes hovorí.

Plne súhlasim s konštatovaním Rudolfa Chmela, že zlepšenie slovensko-madarských vzťahov si vyžaduje predovšetkým zlepšenie vzťahov medzi madarskou národnostnou menšinou žijúcou na Slovensku a slovenskou väčšinou. Od nich závisí i kvalita medzištátnych vzťahov. To znamená, že k usporiadaniu spoločných záležitostí a vzťahov medzi Slovákm a Maďarmi, je nutné usporiadat ich najprv v rámci Slovenska. Jednoznačne to potvrdil aj vnútropolitickej vývin Slovenska v uplynulom desaťročí.

Konštatovanie R. Chmela obsahuje aj myšlienku, že kvalita slovensko-madarských vzťahov závisí od vlád a vnútropolitickej procesov. Dôkazom toho je, že skutočne zlepšenie postavenia madarskej menšiny a vzťahov s Maďarskom nastali v období dlhšia alebo kratšie trvajúcich zmien vo vláde.

Pokiaľ ide o madarskú zahraničnú politiku 90-tych rokov sa stáva táto transparentnou v znamení antallovskej trojice priorit, ktoré obsahujú euroatlantickú integráciu, vytvorenie dobrých susedských vzťahov, ako aj ochranu a podporu za hranicami žijúcich Maďarov s prihliadnutím na európske právne normy menšíň. V tomto rámci sa interpretujú aj slovensko-madarské vzťahy. Na uvedených prioritách spočívajú kontinuita madarskej zahraničnej politiky. Vnútorné spory sa vedú len o *vzájomných vzťahoch* týchto priorit. Politika susedských vzťahov, t.j. regionálna politika, závisí od stability stredoeurópskeho regiónu. Je organickou súčasťou euroatlantických integračných úsilí. Táto stabilita tiež súvisí s postavením madarskej menšiny danej krajiny, v tomto pripade Slovenska. Slovensko-madarské vzťahy teda závisia od celkového usporiadania pomerov madarskej menšiny na Slovensku. S tým súvisí aj stabilita regiónu a euroatlantická integračná politika.

*Judit Hamberger, Inštitút L. Telekyho, Budapešť

Už počas federálneho Československa (v rokoch 1990-1992) sa ukázalo, že slovenská politická elita by rada disponovala slovensko-madarskými vzťahmi ako so svojou zahraničnopolitickej prioritou. Najčividnejším príkladom toho bolo politické napätie vytvorené okolo vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros. Konflikt vniknutý medzi Maďarskom a Československom sa eskaloval svojvoľným presmerovaním Dunaja, keď, prihliadajúc len na slovenské stanoviská, všetkých postavili pred hotovú vec a ignorovali všetky možné kompromisy.

Samostatné Slovensko pri riešení klúčovej otázky slovensko-madarských vzťahov – postavenia madarskej menšiny na Slovensku – opäť takmer úplne upustilo od kompromisov. Preto v roku 1993 napätie v týchto vzťahoch vzrástalo nie len v rámci Slovenska, ale aj v oficiálnych a neoficiálnych vzťahoch oboch štátov. Situácia kulminovala urážlivými vyhláseniami politických lídrov adresované druhej strane. Vyhlásenia Józsefa Antalla v súvislosti s rozpadnutím federácie o platnosti alebo neplatnosti dávno prijatých zmluv, respektíve kvôli vynechaniu výrazu v *myšlienkach* z vyhlásenia vzťahujúceho sa na 15 miliónov Maďarov sa Jahko mohli stať nesprávne vysvetliteľnými.

Podobne aj zo slovenskej strany mohli vyvolať napätie vyhlásenia charakteristicky konfrontačného ministerského predsedu V. Mečiaru napríklad o tom, že madarská armáda sa blíži k slovenským hraniciam (v roku 1990), alebo keď na jar v roku 1993 v USA prosil senát o vyslanie niekoľko amerických praporov na južné Slovensko, aby tak pomohli stabilizovať vzťahy medzi obojná krajinami.

Počas troch Mečiarových vlád sa podobné vyhlásenia opakovali pomerne často. Smerovali bud proti Maďaram žijúcim na Slovensku, alebo proti oficiálnej madarskej politike. Protimadarské vyhlásenia bolo možné počuť aj od ostatných reprezentantov slovenskej vládnej politiky. Za priateľskú sa nedala považovať ani snaha prezidenta republiky M. Kováča, keď sa usiloval o vytvorenie akejsi novodobej Malej dohody, o ktorú ukrajinský prezydient neprejavil záujem. Tieto vyhlásenia a kroky zahraničnej politiky, ani vnútropolitickej dianie nepriniesli uspokojenie a uznanie ani v kruhoch madarskej zahraničnej politiky, ani v samotnej madarskej spoločnosti. Nemôžeme sa čudovať, ak vedenie madarskej zahraničnej politiky usporiadanie slovensko-madarských vzťahov často označilo za veľkú výzvu.

Hra madarskou kartou sa stala v 90. rokoch často používaným nástrojom českých i slovenských politikov. Hľadaniu optimálneho riešenia pre slovensko-madarské vzťahy neprispievale ani niektoré vyhlásenia madarských nacionalistov, naopak, boli živnou pôdou tejto situácie. Príslušníci madarskej menšiny na Slovensku, zvolení za poslancov parlamentu, sa nemohli

chváliť tým, že by ich prosby, návrhy a žiadosti brali v slovenskom parla-mente do úvahy. Do novembra roku 1998 v demokratickom parlamente samostatného Slovenska dobrovoľne, bez vonkajších tlakov, z nich neprija-li takmer nič. Na nátlak Rady Európy boli prijaté a odsúhlasené počas Moravčíkovej vlády dva návrhy zákonov, ktoré zlepšili situáciu maďarskej men-šiny a ktoré si vynutili aj vnútorné pomermy politickej sily v parlamente. Nepriali ich ani z vnútorného presvedčenia, ani preto, žeby chcela sloven-ská politická elita vyhovieť maďarským politickej požiadavkám. Predsa si však ziskali uznanie maďarskej strany, no v Maďaroch žijúcich na Slove-nku vzbudili märne nádeje.

Keby niekto objektívne preskúmal, akú úlohu zohrávali predstaviteľia mađar-skej menšiny v slovenskom parlamente, musel by skonštatovať, že v súlade s po-litickejmi principmi a hodnotami demokracie, s principmi právneho štátu a pri-dodržaní pravidel (hry) v parlamente, hlasovali v záujme zachovania politickej stability. Vzťahuje sa to aj na hlasovanie o otázkach odvolania V. Mečiaru.

Prítomnosť maďarskej menšiny na Slovensku spôsobuje pretrvávajúci *mađarský komplex* (pôsobiaci s rôznomužnosťou) slovenskej spoločnosti. Z toho vychádza aj spomínané tvrdenie R. Chmela o potrebe usporiadania pomerov v rámci Slovenska. Výsledkom takejto zakomplexovanosti sú chybnej zahra-ničopolitickej uvažovania a predvídania. Počas tzv. tretej Mečiarovej vlády (v období od decembra 1994 do októbra 1998) sa v programe a v politike ko-alicnej vlády, ktoréj členom bola aj Slovenská národná strana, táto zakomple-xovanosť javila ako patologická fobia. Prutimadarská náladá sa zmенила na vládu propagandou a ideológiou. Zvláštnosťou tejto vlády sa stalo, že požiadavky Mađarov žijúcich na Slovensku a reakcie oficiálnej maďarskej zahraničnej politi-ky spájali s ohrozením územnej integrity Slovenska. Neprotirečí tomu ani to, že práve v tomto období bola podpisana slovensko-maďarská základná zmlu-va. Potvrdila to aj diskusia v období medzi podpisom zmluvy a jej ratifika-vaním v slovenskom parlamente.

Slovenská spoločnosť považuje za znenávadzujúci fakt, že na jej území žijú príslušníci maďarskej menšiny a nie je schopná vidieť v tom aj pozitívnu. Kvôli svojej zakomplexovanosti vytvára okolo maďarskej menšiny akúsi atmosféru podozrievania a dáva voči nej neustále najavo svoju nedôverčivosť. Vďaka tejto nedôvere si neželá ani dozvedieť sa, čo si vlastne myslia o svojej menšinovej existencii, o svojom mieste a situácii na Slovensku. Keď slovenská politická elita rozhoduje o príslušníkoch maďarskej menšiny, obvykle to robi bez toho aby sa ich opýtal. Toto konštatovanie sa do istej miery vzťahuje aj na súčasnú vládu. Najmarkantnejšie na to poukazujú okolnosti prípravy a prijatia zákona o používaní jazykov menšíni, ako aj politickej napätie medzi pozemkovým fon-dom a maďarskými samosprávami.

Kľúč k zlepšeniu slovensko-maďarských vzťahov spočíva v náprave vzta-hov medzi maďarskou menšinou a slovenskou väčšinou. Aj tu však platí, že ku skutočnej náprave problémov menšíni je potrebná dobrá vôľa a toleran-cia väčšiny. Pozitívne kroky v tejto oblasti bude tak maďarská, ako aj slovenská politická elita. Z maďarskej strany je to zákon, ktorý upravuje menšinové samosprávy a ktorý zachránil slovenskú menšinu v Maďarsku spred úplou assimiláciou v poslednej minúte. Zo slovenskej strany politici, ktorí tvorili demokratickú opozíciu, užavtrili dohodu o spolupráci so stra-nami maďarskej menšiny a po voľbách v roku 1998 vzali Maďarov aj do vlády.

Osobne si spomínané gesto Slovákov si veľmi cením a považujem ho za veľmi dôležité. Opakovane zdôrazňujem, že týmto krokom slovenská demo-kratická politická elita prekonala samu seba, lebo bola schopná tento rozho-dujúci krok vykonat i napriek svojej zakomplexovanosti. Na hodnote tejto veľkorysosti neuberá ani skutočnosť, že prijatím Mađarov do slovenskej vlády sa sledovalo zvýšenie šancí Slovenska v integračnom procese, zosilnenie obrazu demokratizujúceho Slovenska na Západe, teda bol to aj zahranično-politickej záujem. Vieme, že to zároveň bolo aj vnútropolitickej záujmom, lebo takýto pomer politickej sily v parlamente zabezpečil pre vládu koali-ciu ústavnú väčšinu.

Zmena vládnej garniturí v roku 1998 bola rozhodujúca a dôležitá nie len vzhľadom na Slovensko, ale aj vzhľadom na slovensko-maďarské vzťahy. V dô-sledku programu a činnosti novej vlády sa odstránil politické prekážky roko-vani o vstupe do NATO a EU, aj keď v prípade členstva v NATO išlo o one-skorenú zmenu.

Prostredníctvom volieb v roku 1998 slovenská spoločnosť (aj vďaka jej pr-ovovolcom) oznamila svetu, že po zvažovaní vlastného osudu si vybrała západ-nú orientáciu, a nie neistú východnú alebo ešte neistejsiu tretiu cestu.

Pre slovensko-maďarské vzťahy to znamená, že slovenská spoločnosť zača-la s urovnávaním vnútorných slovensko-maďarských vzťahov. Samozrejme, nebude to proces priamočiary a rýchly, vedľa treba prekonat zakomplexovanosť existujúcu nielen v spoločenskom vedomí, ale aj vo vedomí jednotlivcov, čo môže trvať aj desaťročia. Tieto prvé kroky slúžia aj na uvoľnenie strachu z Mađarov, aby sa predstava *Mađar ako nepriateľ* zmenila.

Pre maďarského analyтика je zrejmé, aké silné vnútorné zábrany musia Slo-váci prekonáť, aby si mohli pripustiť: záujmy Slovákov v zahraničí, napríklad aj v Maďarsku, zastupuje minister maďarského pôvodu. (Nie je vylúčené, že aj príslušný maďarský minister musí prekonáť svoje vnútorné zábrany.)

Taky závažný zvrat vo vnútorných a bilaterálnych slovensko-maďarských vzťahoch vysoko hodnotí aj maďarská zahraničná politika. Vzniknuté závažné

politické zmeny vo veľkej miere ovplyvnili aj oficiálne a neoficiálne vzťahy oboch krajín. Vzájomné integračné záujmy, ktoré uznala aj slovenská politická elita, boli k zintenzívneniu vzťahov novej slovenskej a maďarskej vlády. Často sa konajú bilaterálne stretnutia a návštevy na úrovni predsedov vlád či ministrov. Maďarská zahraničná politika vzia politicky zvrat na Slovensku a jednoznačne tento proces podporuje. Túto svoju podporu neúnavne zdôrazňuje všetkými prostriedkami a pri každej príležitosti pomáha Slovensku v jeho úsilií získať členstvo v NATO v EÚ.

Slovensko je jedným z najdôležitejších prvkov maďarskej regionálnej zahraničnej politiky. Strategickým záujmom tejto politiky je, aby sa Slovensko – ako súčasť stredoeurópskeho regiónu a hnací motor visegrádskej spolupráce – cím skôr integrovalo spolu s celým regiónom.

Visegrádska spolupráca, ako najvýznamnejšia regionálna kooperácia, zohráva v koncepcii maďarskej zahraničnej politiky dôležitú úlohu. Európa poskytuje regiónom príležitosť na úzku hospodársku a kultúrnu spoluprácu, na vytvorenie menších regiónov alebo subregiónov a v rámci toho na zapojenie maďarskej menšiny žijúcej na Slovensku do komplexnejšej spolupráce s Maďarskom. Mimoriadna úloha a symbolický význam pripadá rekonštrukcii mostu medzi Ostrihomom a Stúrovom.

Vnútorná stabilita Slovenska je strategickým záujmom maďarskej zahraničnej politiky, pretože ovplyvňuje situáciu v našom geografickom priestore, priamo i nepriamo vplýva na integračné vyhliadky Maďarska. Pre Maďarsko je dôležité, aby Slovensko bolo stabilným, spopahlivým partnerom zbaveným všetkých vnútorných napäti.

Nové smerovanie Slovenska a jeho demokratický vývoj smerom k integrácii napĺňa maďarskú vládu optimizmom, ved Slovensko ide tým istým smerom, usiluje sa o dosiahnutie rovnakého cieľa ako Maďarsko.

Nádej na spoločné napredovanie a viera v schopnosť demokratických slovenských politických podnecujú maďarskú vládu k zdržalivým reakciám na slovenské nepriateľské vnútropolitickej prejavov a postupov smerované proti Maďarom. Za také sa dajú považovať napríklad vyhlásenie p. Mítra, ktoré sa vzťahovalo na maďarskú integráciu, na okolnosti prijatia zákona o používaní jazykov menšíň, ako aj otvorené protimaďarské citenie niektorých politikov slovenskej vlády.

Podľa ministerského predsedu Viktora Orbána k posilňovaniu regionálnej stability patri aj želanie, aby sa zachovala euroatlantická angažovanosť susedov (a teda aj Slovenska), aby sa zachovala ich zainteresovanosť na rozširovaní. Maďarská zahraničná politika preto musí pri príprave svojim susedom pomáhať. Napredovanie Slovenska vytvára dobré predpoklady, aby mu maďarská zahraničná politika pomáhala. O doteraz získané skúsenosti a vý-

sledky v integračnom procese sa musí podeľiť so susedmi, teda aj so Slovenskom.

Na Slovensko sa obzvlášť vzťahuje konštatovanie predsedu maďarskej vlády, že na základe spoločných záujmov a vzájomných výhod máme teraz konečne šancu na zlepšenie spoločných záležitostí so susedmi.

Madarský pohľad na strategiu národnej bezpečnosti

Po skončení studenej vojny, podobne ako v ostatných krajinách strednej a východnej Európy, otvorila otázka zaistenia bezpečnosti v Maďarsku politickú dilemu. Mnoho autorov vo svojich prácach opisuje toto obdobie ako bezpečnostné vákuum, čím majú na myсли, že žiadna z mocností priamo neovplyvňovala krajiny regiónu. Národy, ktorých sa to týka však odmieli existenciu tohto vákuu, čo je pochopiteľné, keďže všetky stredoeurópske krajiny začali formulovať svoju bezpečnostnú politiku výrazne odlišne dovtedy presadzovanej od politiky. Každá krajina si mohla vybrať svoju orientáciu, smer vývoja, ktorý chce slobodne realizovať.

Odpovede na otázky orientácie sa lišili v závislosti od krajiny, jej výber však odrážal úroveň sociálno-politickejho rozvoja, ktorý tá-ktorá krajina dosiahla na začiatku 90-tych rokov. Tieto odpovede môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina, visegrádske krajiny a Slovensko si zvolili rýchlu zmene svojej orientácie, zdôrazňujúc integráciu do klubu rozvinutých krajín Západu ako svoju hlavnú prioritu, zatiaľ čo druhá skupina krajín si vybrała renacionalizáciu s cieľom naplnenia tých úloh rozvoja národného štátu, ktoré na svoju realizáciu ešte len čakali.

Zmena orientácie Maďarska sa mohla úplne naplniť až po definitívnom odchode sovietskych vojsk z územia krajiny, avšak diskusia o jeho bezpečnostnej orientácii začala oveľa skôr. Už v roku 1989 minister zahraničných vecí vyhlásil, že Maďarsko by mohlo vstúpiť do politickej štruktúry NATO v relative krátkom čase. Vtedy sa toto jeho vyhlásenie nikomu nezdalo realisticke, ale udalosti potvrdili jeho pravdivosť.

Prvá demokraticky zvolená vláda (kvôli svojej neskúsenosti a nedôvere) podporila integráciu hľavne v hospodárskej oblasti, ale už v roku 1993 bolo očividné, že proces ekonomickej integrácie bude trvať oveľa dlhšie, ako sa pôvodne očakávalo, čím sa prioritný dôraz začal klásiť na bezpečnostné vzťahy. Bolo to urychlené dvoma faktormi. Prvý faktor spočíval

v existujúcich vojenských rizikách, na ktorý poukázal juhoslovanský konflikt v roku 1992, ktorý zúřil blízko našich hraníc. Druhým faktorom bolo to, že kvôli pokračujúcemu znižovaniu maďarských ozbrojených sil, ktoré sa uskutočňovalo od roku 1989, bolo stále ľahšie zaistíť našu bezpečnosť vlastnými silami. Spolupráca visegrádskych krajín mohla prekonat tieto problémy, ale rozchádzajúce sa názory týchto krajín na úroveň a spôsob integrácie a obava z toho, že táto spolupráca by mohla brzdíť ich integráciu, znižila ochotu pre spoluprácu. Každá z týchto krajín musela sama celič vynárajúcim sa výzvam bezpečnosti.

Skôr než sa dostanem k formulácii národnej bezpečnostnej stratégie musím spomenúť ešte jeden faktor. Po zmenre režimu bola otázka vojenskej obrany odsunutá do úzadia takmer v každom stredoeurópskom štáte. Nasledne, napriek tomu, že bezpečnosť krajiny mala byť zabezpečená samotnou krajinou, bol znižovaný tak rozpočet na obranu, ako aj síla ozbrojených sil. V prípade krajín Balkánu a východnej Európy to znamenalo, že hoci rozpočet bol znižený takmer na nulu, neboli nasledovaný – aspoň nie do polovice deväťdesiatich rokov – znižovaním ozbrojených sil. V strednej Európe boli rozpočet a ozbrojené sily znižované súčasne, napriek tomu finančné zdroje, ktoré boli k dispozícii nezaručovali žiadnu možnosť modernizácie.

Tieto skutočnosti boli vzaté do úvahy, keď sa začala budovať v roku 1992 národná vojenská stratégia. V prvom kroku sme museli definovať hlavné prvky, ktoré budú určovať našu politiku. Tu by som rád upozornil na klíčové faktory národnej vojenskej stratégie. Hoci sa po prvých demokratických voľbách do parlamentu dostalo šesť politických strán, boli ochotné sa dohodnúť na rozvoji krajiny a strategii, ktorú by krajina mala presadzovať. Nasledne, bez ohľadu na zloženie nasledujúcich vlád, ostali zahraničnopoliitické priority nezmenené. Prioritu ziskali tri hlavné oblasti: euroatlantická integrácia krajiny, udržanie dobrých vzťahov so susedmi a zlepšenie postavenia maďarskej národnostnej menšiny v zahraničí. Hoci sa názory jednotlivých vlád na poradie posledných dvoch priorit lišili, integrácia ostávala vždy na prvom mieste.

Ked vezmeme všetky faktory do úvahy, bolo pomerne jednoduché definovať všetky princípy, ktoré určovali našu bezpečnostnú politiku. Na jej formulácii sa podieľali od roku 1992 súčasne ministerstvo zahraničných vecí a ministerstvo obrany. V druhej fáze formulácie bezpečnostnej politiky sme jej znenie konzultovali s viacerými inštitúciami a mimovládnymi organizáciami a rokovania šiestich stránskych konali na pôde ministerstva. Starostlivo sme kontrolovali jej znenie, rozdelenie na časti a opatrenie sme zvažovali výhody a nevýhody vyniechania alebo zdôraznenia niektorých častí, pretože oboje pred-

* László Szabó, riadič Sekcie obrannej politiky MO MR, Budapešť

stavuje istý odkaz. Diskusia trvala viac ako mesiac, ktorý bol naplnený vášnívou debatou trvajúcou dňo do noci dva alebo trikrát v týždni.

Otázky bezpečnostnej politiky a vojenskej stratégii krajiny ožívajú, keď sa vnútorné alebo vonkajšie podmienky tak zmenia, že doterajšie vnímanie bezpečnosti a obrany už neplati. V Maďarsku, rovnako ako v ostatných stredoeurópskych krajinách, sa tieto podmienky od základu zmenili s koncom studenej vojny a so stiahnutím sovietskych vojsk. Sovietsku doktrínu musela každá krajina individuálne nahradíť príncipmi, na základe ktorých bude zaisťovať vlastnú bezpečnosť.

Tento proces bol výzvou pre novú politickú elitu, pretože, po prvej, nemala skúsenosti svojich predchodcov, takže sa často prezentovala idealistické názory, po druhé, existencia takýchto dokumentov nemala v týchto krajinách tradíciu a po tretie, elita sa ocitla sa v prostredí s celkom novými výzvami a nemala potrebné znalosti a skúsenosti na ich zvládnutie. Situácia ďalej komplikovali staré, z histórie vyvierajúce pocity krivdy, ktoré sa nanovo objavili v krajinách regiónu, brániace normalizáciu dvojstranných vzťahov a prehľbovaniu euroatlantickej integrácie.

Vďaka týmto faktorom venovala každá krajina regiónu výraznú pozornosť dokumentom, ktoré sa týkali bezpečnostných otázok a vynaložili všetku snahu na ich vydanie. Tieto dokumenty však majú iba politický význam, keďže v skutočnosti nie sú ničím iným ako kusom papiera. Dôvod môžeme nájsť nie len v politických úmysloch, ale aj v nedostatku finančných zdrojov v rýchlo sa meniacom politickom prostredí.

Rovnakú váhu ako meniace sa vonkajšie okolnosti aj majú vnútorné okolnosti. Rýchlo sa meniace alebo slabé vlády vytvárajú neisté prostredie, čím výrazne staňujú formulovanie strategických vyhlásení krajiny. Keď hovoríme o rozvoji bezpečnostnej alebo vojenskej stratégie krajiny, zodpovedne tak môžeme urobiť iba tedy, ak predmetná krajina splňa určité základné požiadavky. Podľa môjho názoru ide o nasledujúce požiadavky: 1. konsenzus vnútorných sôl týkajúci sa cieľov krajiny, 2. záujmov krajiny a 3. požadovaných prostriedkov na dosiahnutie týchto cieľov. 4. Dôležitou požiadavkou je aj to, aby dokumenty vztahujúce sa k bezpečnosti vyplývali jeden z druhého, 5. zabezpečovali súlad medzi cieľmi a dostupnými prostriedkami a 6. boli formulované na zodpovedajúcej úrovni s požadovanými právomocami. Verím, že klíčovým slovom je konsenzus, ktorý bez ohľadu na to, ktorá vláda je pri moci, či aké je zloženie koalície, umožňuje vypracovať dlhodobý dokument, ktorý kontinuálne zabezpečí využitie zdrojov na dosiahnutie žiadanych cieľov. Ak tieto požiadavky nie sú splnené, nie je možné formulovať koherentnú stratégii, keďže kvôli častým zmenám môže byť katalyzátor procesu rozptýlený. Tým môže byť rozvoj konkrétej krajiny

zablokovaný a môže spôsobiť zaostávanie za ostatnými, ktoré presadzujú rozumnú politiku. Je ľahké dosiahnuť strategicke ciele v krátkom čase, najmä keď otázky obrany nie je prioritu.

Nemali by sme však opomenúť, že ani tieto dokumenty nie sú spásou sami o sebe. V demokracii však existujú aspoň tri dôvody pre vytvorenie takého dokumentov:

1. v záujme získania verejnej podpory a informovania parlamentu, spojenca a susedov o zámeroch a predstavách krajiny. Takyto dokument alebo rad dokumentov prispieva k prehľbovaniu úvah o bezpečnosti v danej krajine,
2. v záujme naplnenia právnych požiadaviek vytýčených parlamentom alebo vedením krajiny a z času na čas aj preverenia postaja krajiny alebo národa k vlastnej bezpečnosti a štruktúre ozbrojených síl,
3. pre potreby velenia ozbrojených sôl formulovaním dobre zvážených nariadení týkajúcich sa plánovacej, výcvikovej a vzdelávacej štruktúry.

Cieľom národnej vojenskej stratégie je zaoberať sa vojenskými aspektami národnej bezpečnostnej stratégie, teda určiť zložky bezpečnosti danej krajiny, ktoré by mali byť obraňané využitím vojenskej sily, určiť spôsob uskutočnenia tejto obrany, požadovať vojenské sily a druh vojenskej sily, ktorá má byť použitá na dosiahnutie týchto cieľov. Národná vojenská stratégia definuje spôsob pôsobenia ozbrojených sôl v systéme spojencov. Určuje princípy, rozsah, hĺbku, metódy a ciele spolupráce a veľkosť sôl ponuknutých pre kolektívnu obranu a operácie na podporu mieru. Súčasne s formuláciou národnej vojenskej stratégie musia byť vypracované výkonné dokumenty, ktoré budú iniciaovať aktivity a prípravu rôznych služieb a odvetví.

Nové plány na obranu krajiny a podporu hostiteľského národa, ktoré v konečnom dôsledku upravujú obranu krajiny, sú založené na vyššie spomenutých dokumentoch. Národná bezpečnostná stratégia a národná vojenská stratégia samy nevyžadujú žiadne zmeny v právnych úpravách, ale na dosiahnutie ich cieľov niektoré zmeny potrebne sú. Mali by uľahčiť efektívny výkon organizácie a v prípade potreby umožniť rýchle a flexibilné rozhodovanie. To v princípe znamená, že rozsah autority vlády a parlamentu sa musí zmeniť spôsobom, ktorý spĺňa tieto požiadavky.

Maďarsko patrí k tým štastným krajinám, ktoré počas poslednej dekády nezmienili svoju zahraničnú politiku hoci prichádzalo k zmenám vlád. Napriek tomu sa až teraz dosiahlo štadium väčšieho uvažovania o vlastnej bezpečnosti. Naš vstup do NATO zohral významnú úlohu v tom, že politickej elite bolo veľmi požiadavky stanovené Alianciou. Začali sme si uvedomovať, že popri tom, že budeme konzumentmi bezpečnosti, musíme bezpečnosť rovnako i vytvárať.

Prirodzene, dokumenty, o ktorých som hovoril, budú predstavovať skutočnú hodnotu, iba vtedy, ak budú viac, než iba prázdnymi slovami. V strednej Európe sa učíme politickému myšleniu, ktoré presahuje takzvanú *vákuovú orientáciu* a musíme sa zodpovedať z nášho zmyslu pre zodpovednosť nie len nášmu národu, ale aj celému spoločenstvu.

György Csabai*

Skúsenosti reforiem (reformy) maďarských obranných síl

V príspevku budem hovoriť o skúsenostach reformy (reforiem) maďarských branných síl. Kvôli usahčeniu systematizácie skúseností som zvolil nasledovné chronologické triedenie. Prvé obdobie zahŕňa roky 1988-1990. Druhé obdobie trvalo od r. 1991 do r. 1994. Tretie obdobie trvalo od r. 1994 do r. 1999. Čtvrté obdobie sa začalo v roku 1999 a trává dodnes. Teraz sa postupne pozrieme na osobitnosti reformy branných síl a na dôležité skúsenosti uvedených štyroch období.

Prvé obdobie: 1988-1990

Môžeme ho charakterizať nasledovne:

- Vypracovala sa koncepcia novej brannej doktríny.
- Začala sa prestavba branných síl s obranným charakterom.
- Zlikvidovali sa stranické a politické orgány.
- Uvoľnili sa kontakty s Varšavskou zmluvou a so Sovietskym zväzom.
- Začalo sa znižovať stavu branných síl o deväť, neskôr o ďalších dvadsať percent.
- Z ministerstva obrany sa vyčlenilo Veliteľstvo maďarskej armády, ktorému bolo podriadené veliteľstvo 5. vojenského okruhu, 1. protiletectký armadný zbor, veliteľstvo leteckého vojska, veliteľstvo obrany vnútrozemia (podotýkam, že od tej doby vzniklo množstvo problémov a napätia medzi Ministerstvom a Generálnym štábom).
- Bola upravená ústava, zriadila sa Rada domobrany a zaviedla sa hodnosť hlavného veliteľa, ktorú vykonáva prezident republiky.
- Civilná obrana spadá pod ministerstvo vnútra, zrušila sa Žudová milícia.
- Znižil sa stav branných síl (z 155 700 na 143 200), vojenský rozpočet stagnoval v rozmedzí 45-46 miliárd forintov.

* György Csabai: ppk, Dr., vedúci výskumný pracovník Výskumného ústavu strategie a obrany Univerzity národné obrany Miklósa Zrínyho v Budapešti

Druhé obdobie: 1990-1994

Dôležitá skúsenosť druhého obdobia:

- Zahájilo sa budovanie armády s národným charakterom, zaviedli sa nové symboly.
- Pripravilo a uskutočnilo sa vystúpenie z Varšavskej zmluvy.
- Doba základnej vojenskej služby sa skrátila na 12 mesiacov.
- Vojenským khamzom sa umožnilo vykonávať svoje povinnosti.
- Viacerí útvary boli zlikvidované, reorganizované a redisklokované.
- Parlament prijal základné princípy bezpečnostnej politiky a obrany, resp. zákona o domobrane.
- Namiesto útočných vojenských operácií, či bojovej činnosti všeobecne, sa uprednostňujú obranné aktivity.
- Prijala sa koncepcia civilnej kontroly.
- Po renacionalizácii obrany sa hlavnými cieľmi stali prijatie do západných integračných organizácií, susedské vzťahy a menšinová politika.
- Počet príslušníkov armády sa ďalej znižoval (na 97 800), reálna hodnota vojenského rozpočtu sa znižila o 37 percent, toto zniženie viedlo k vytvoreniu napäťia v hospodárení.
- Začal sa dialóg s vojenskými a politickými lídrami NATO, zahájila sa účasť našej vlasti v programe Partnerstvo za mier.
- V rámci dislokácie ruského štátneho díla sme dostali vojenské helikoptéry typu MI -24 so súčiastkami a zakúpili systém, ktorý rozoznáva *nepriateľa od priateľa*.
- Zúčastnili sme sa na realizácii zmluvy CFE, na splnení Dohody o otvorenej oblohe a konferencii organizovaných krajinami NATO.

Tretie obdobie: 1994-1999

Spomedzi skúseností tretiego obdobia si osobitnú pozornosť zaslúžia tieto:

- Nové socialistické vedenie ministerstva znižilo počet pracovníkov ministerstva (z 317 na 287).
- Parlament prijal uzenesenie (88/1995 VII. 6.) o počte, smerovaný a dlhodobej a strednodobej transformácii Madarskej armády. Tento dokument pomáhal pri príprave na členstvo v NATO.
- Zmenila sa štruktúra vedenia, zriadil sa Generálny štáb armády s velením týchto hlavných skupín: humánnnej, prieskumnnej, strategickej, logistickej, obranno-plánovacej a obranno-riadiacej, ďalej s riadiacim operačným centrom a velením zdravotnickej skupiny. Vznikli generálne štáby leteckých a pozemných síl a hlavné veliteľstvo logistiky.

- Štruktúru kompatibilného riadenia s NATO zabezpečil nový J-G-S systém. V zložkách branných síl boli odčlenené sily rýchleho nasadenia a hlavné obranné sily.
- Armáda sa zúčastnila v silách IFOR a SFOR, na cvičeniaci PfP, resp. na vojenských ukážkach, uvoľnila základne a povolila využívanie vzdušného priestoru skupinám NATO. Tieto skúsenosti podporili prípravu na vstup do NATO.
- V záujme splnenia požiadaviek pre členstvo v NATO sme prijali a zavedli nasledovné dokumenty: Dokument o spolupráci, Program Partnerstva za mier, Branný plánovací dotazník, Ciele rozvoja branných síl a Štúdiu o rozširovani NATO. Posledný dokument by som odporúčal preštudovať krajinám, ktoré sa pripravujú na vstup.
- V roku 1997 sme dostali na madridskom summite spolu s Poľskom a Českou republikou pozvanie na vstup, v dôsledku čoho začala intenzívna príprava s účinnou pomocou členských krajín NATO.
- V roku 1997 sa zdalo, že Madarská armáda ukončila organizačné a kvantitatívne zmeny, proces plný problémov a bolestí. V záujme prípravy kvalitatívnej časti začala realizácia sa dlhodobej koncepcie (do roku 2013). Koncepcia bola postavená na principoch kontinuity, variability, doktrinárnej i technickej výmeny a dobrovoľnosti branných síl. Jej cieľom bola konolidácia organizácie, vybudovanie branných síl na základe schopnosti a dosiahnutia úplnej interoperability s NATO.
- Parlament 28. decembra 1999 prijal *Základné princípy branne-bezpečnostnej politiky*, ktoré tvoria základy národnnej bezpečnostnej a vojenskej stratégie.
- V tom istom čase bolo veľmi dôležité zakúpenie bojových transportérov typu BTR-80 a BTR-80/A od Ruskej republiky v rámci dislokácie, tankov typu T-72od Bieloruska a zaobstaranie protivzdušných rakiet *Mistral*. Zároveň prebiehalo zapojenie Centra vojenských operácií pre zabezpečenie suverenity vzdušného priestoru (ASOC) do systému, ktoré ponúkli USA. Začali sa prípravy inštalácie troch radarov.

Štvrté obdobie: 1999-2008

- Na jar v roku 1999 sa Madarsko spolu s Českou a Poľskou stalo plnohodnotným členom NATO.
- Madarská republika sa ako nový člen Aliancie zúčastnila na vzdušných vojenských operáciách vedených proti Juhoslávie. Podieľala sa na rozhodovaní, poskytla svoje základne, civilné a vojenské letiská, respektíve postúpila svoj vzdušný priestor, neskôr sa s jedným vojenským kontingentom zúčastnila v KFOR.

- Maďarská republika užívala ako člen NATO počas vzdušných vojnových operácií prednosti vyplývajúce z *kolektívnej bezpečnosti*, keďže susedi s Juhoslovávi, kde vo Vojvodine žije značná maďarská menšina.
- V polovici roku 1999 sa generálplukovník, veliteľ a náčelník generálneho štátu Maďarskej armády Ferenc Végh vzdal svojej funkcie. Za jeho nástupcu vymenovali generálplukovníka Lajosa Fodora, jeho predošlého zástupcu.
- Keďže vedenie Ministerstva obrany (po volbách v r. 1998 Malorolnická strana) zistilo v činnosti Maďarskej armády viaceré nedostatkov, prijala maďarská vláda v júli v roku 1999 rozhodnutie o vytvorení *Strategickej reviznej koncepcie*. Vláda ju schválila 26. októbra 1999. Minister obrany zriadil na vykonanie práce tzv. Strategickú reviznu komisiu. Komisiu viedol štátny tajomník pre verejnú správu Tamás Waschler. Ak položíme otázku: v čom bol problém, odpoveď je nasledovná: veľkosť, zloženie a systém riadenia armády neboli v súlade s úlohami armády a s rozpočtom spojeným s obranou činnosou.

Strategická revízna koncepcia teda smeruje k vyriešeniu strategických úloh spojených s otázkami:

1. financovania Maďarskej armády
2. nedostatku reálnych schopností
3. organizačnej štruktúry a vedenia
4. existenčných problémov, morálky a motivácie mužstva
5. brannej povinnosti

Z horevedeneho vyplýva, že:

- nové vedenie bude na vyššom stupni
- zmení sa vedenie organizácie (zruší sa napríklad veliteľstvá divízií)
- bude nové hospodárenie a logistické zabezpečenie

Môžeme to zhrnúť nasledovne:

- v Maďarskej armáde sa znižia úroveň velenia
- počet mužstva bude 45 000, teda ich počet poklesne o 16 000
- zvýši sa pomer bojových sil
- zmení sa systém logistického zabezpečenia
- zrenovujú sa kasárne
- vytvorí sa nový systém a spôsob náboru a postupu
- pozmenia sa právne normy.

Na základe uvedených oblastí sa vypracuje *Desaťročný rozvojový program*, ktorý zahŕňa tri etapy. Cieľom prvej etapy je zlepšenie životných a pracovných podmienok a zabezpečenie spolupráce s NATO. Úlohou druhej etapy je zvýšenie efektivity výcviku. Tretia etapa zahŕňa rozvoj vojenskej techniky armády. V súčasnosti sa pripravujú potrebné dokumenty, ktoré budú predložené na príslušných fórach, kde sa o nich rozhodne.

Na záver by som rád po prezentovaní skúseností získaných pri zavádzaní reformiem maďarských branných sil tieto zhral a zovšeobecnil. Po prvý: reformy branných sil maďarskej armády sa viažu na maďarskú spoločnosť.

Po druhý: Naša krajina vstupom do NATO sa ocitla v novej geopolitickej a geostrategickej situácii, pred Maďarskou armádou stojia nové úlohy. Tieto nové úlohy vyplývajú okrem iného zo *Strategickej koncepcie Aliancie* prijatej vo Washingtone, ako aj z ďalších dokumentov. Po tretie: doterajšie reformy obranných sil sa začali veľmi intenzívne, neskôr pre zniženie politického a spoločenského záujmu a pre skromné, resp. nedostačujúce finančné prostriedky zlyhali. Po štvrté: rozhodnosť vlády, ekonomické výhľady našej vlasti a podpora zo strany Aliancie (napríklad nový generálny tajomník NATO počas svojej návštavy v Budapešti podporil novú koncepciu) môže garantovať úspešnú transformáciu Maďarskej armády. Som presvedčený, že naša vlast v NATO zvyšuje počet *tvorcov* a nie tábor *splotiteľov* bezpečnosti. A tak to bude aj v budúcnosti. ■

Závery diskusie

Stretnutie bolo zamerané na objasnenie postojov oboch strán v bezpečnostnej a brannej oblasti s ohľadom na ďalší vývoj vzájomných vzťahov. Boli nastolené otázky týkajúce sa záverov washingtonského sumitu NATO, ktorý významným spôsobom modifikoval naše postupy a vzťahy k bezpečnostným otázkam.

Vystupujúci zdôraznili, že k najdôležitejším kritériám, ktoré NATO stanovilo patria vyspelosť hospodárstva, funkčnosť demokratických inštitúcií, dobré vzťahy so susedmi a samozrejme kompatibilita obranných síl, čo podľa niektorých prítomných známená ľúcinejšiu, lacnejšiu (čo sa týka efektivity vynaloženia zdrojov) a menšiu armádu (i keď profesionalizácia armády zároveň známená aj zvýšenie rozpočtu). Pritom Aliancia nestanovila žiadne geopoliticke kritériá.

Pokiaľ ide o hodnotenie výsledkov madridského a washingtonského sumitu Aliancie možno povedať, že kým na madridskom sumite sa spomenuli len tri krajinu a ďalšie dve, s ktorými by sa mohlo rátať pri prípadnom ďalšom rozšírení Aliancie, washingtonský summit potvrdil toto rozhodnutie a rozšíril okruh krajín, s ktorými sa ráta na ďeľat. Z tohto hľadiska výsledky pre Slovensko nepredstavujú žiadny prelom. Pri formovaní pristupových stratégii treba si uvedomiť, že Slovensko z hľadiska pripravenosti, reformy armády nepredstavuje žiadnu výnimku v porovnaní s okolitými krajinami. Naproti tomu slovenská spoločnosť sa vyznačuje v podobnom porovnaní nižším stupňom akceptácie Aliancie. Preto je možné, že NATO v prípade Slovenska môže zaujať aj vyčkávací postoj a počkať na ďalší vnútropolitický vývoj.

Vychádzajúc z týchto predpokladov je veľmi dôležité, že vláda SR pripravila komunikačnú stratégiju k príprave krajiny na členstvo v NATO. Viacerí vystupujúci pripomerali, že v prípade kosovskej krízy vláda SR nezvolila najlepšiu komunikačnú stratégiu. Maďarskí predstaviteľia zdôraznili, že nestáči komunikovať pred začiatím akcie, ale treba vynaložiť energiu aj na zvládnutie komunikácie po kríze. Pritom, ako sa konštatovalo, komunikačná stratégia je iná v prípade krajiny, ktorá už je členom Aliancie a iná v prípade kandidujúcej krajiny. Maďarski predstaviteľia zdôraznili, že referendum napriek svojim skúsenostiam nepokladajú za nutné. V prípade Maďarska išlo o politický sľub. Socialistická strana sa zaviazala pred voľbami usporiadajť referendum a chcela ho dodržať v situácii, že podpora vstupu v spoločnosť bola pomerne vysoká. Preto komunikačná stratégia bola zameraná na mobilizáciu voličov a nie na ich presvedčenie.

Viacerí vystupujúci zdôraznili nutnosť zlepšenia komunikácie vlády a slovenskej politickej elity s verejnosťou o dôsledkoch členstva v NATO. Ako príklad uviedli kosovskú krízu, kedy vláda SR nebola schopná vysvetliť svoje politické rozhodnutie verejnosti. Z toho dôvodu mohla iniciatívu prebrať a zo situácie fažiť opozícia. Na Slovensku okrem toho chýba silná komunita známych ľudí z rôznych oblastí verejného života, ktorí by prezentovali myšlienku atlantizmu a vystupovali za pripojenie k NATO. Vládna koalícia a jej predstaviteľia sú nútene prezentovať vysvetľovať predovšetkým svoje kroky v oblasti ekonomickej transformácie. Preto zostáva málo priestoru na problémy spojené s prípravou na členstvo v NATO. Navýše k zvládnutiu tomuto problému chýbajú aj vhodní mediátori. V rámci informačnej kampane by bolo užitočné spojiť otázky vstupu do NATO a EÚ keďže obidve organizácie sú založené na rovnakej hodnotovej orientácii. Je potrebné vysvetliť občanom, že prosperita EÚ je úzko spojená s bezpečnostnými zárukami, ktoré poskytuje Severoatlantická aliancia.

Pokiaľ ide o postoj Maďarských členstvu SR v NATO, hostia potvrdili, že je to v národnom záujme MR. Vychádzajúc z toho, že dobré susedské vzťahy a starostlivosť o postavenie maďarských menšín patrí medzi základné ciele maďarskej zahraničnej politiky, pripadný neúspech SR pri ďalšom kole rozšírenia by postavilo Maďarsko pred väzny problém. Na túto alternatívu nie je súčasná maďarská politická reprezentácia pripravená. Okrem menšinovej problematiky má vstup SR do NATO ešte jeden ďaleko dôležitejší rozmer. Je to potreba politickej a bezpečnostnej stabilizácie regiónu.

Mnohí upozornili aj na skutočnosť, že napriek dobrej pozícii Slovenska dosiaľ sa v ďalšom kole rozšírenia do Aliancie, môže samotná Aliancia zmeniť svoje politické a strategické priority. Podľa doterajších koncepcii zaoberajúcich sa rozširovaním Aliancie, najväčšie šance majú Slovensko, Slovinsko a Líta. Na druhej strane v dôsledku vývoja udalostí na Balkáne môže dôjsť k zmenu priorit rozširovania. Tak ako pri predošlom kole rozširovania, aj teraz budú určujúce politické kritériá. Tieto sú zakotvené v dokumentoch washingtonského a madridského sumitu, ako aj *Plán pre prípravu na členstvo v NATO*. Na druhej strane skúsenosti s novými členmi ukazujú, že Aliancia bude klásiť oveľa väčší dôraz na pripravenosť krajiny znásaf ekonomické náklady vyplývajúce z členstva.

V ďalšej časti diskusie sa prítomní zaoberali s bilaterálnymi vzťahmi a možnosťami spolupráce medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou. Viacerí prítomní podčiarkli skutočnosť, že v slovensko-maďarských vzťahoch existuje rad komplexných problémov, ako napríklad spor okolo vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros, v ktorom vyniesol rozhodnutie Haagský súd. Ich riešenie si aj v tomto politicky priznivom období si vyžiada politickú vôľu a ochotu pristúpiť racionálne k pretrvávajúcim problémom na oboch stranach.

Mnohí slovenskí a maďarskí účastníci zdôraznili, že jedným z najdôležitejších faktorov je postavenie menšín, ktorý má významný vplyv nie len na bilaterálne vzťahy, ale na aj celkové medzinárodné postavenie oboch krajín. Napriek tomuto faktu višak nemožno dôležitosť menšinovej problematiky absolutizovať napríklad v prípade šancí Slovenska pri ďalšom rozširovaní Aliancie. Ako doterajšie skúsenosti ukazujú, je to výsostne politická otázka, na ktorú má vplyv rad vnútorných, ale aj vonkajších faktorov, ktoré Slovenská republika nemôže ovplyvniť. Zdôraznili, že vzťahy medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou sa výrazne zlepšili po parlamentných voľbách v roku 1998 na Slovensku. Významnú úlohu v tomto smere zohráva fakt, že Strana maďarskej koalície je súčasťou slovenskej vlády. V novej atmosfére, v ktorej prevláda dôvera sa zintenzívnila komunikácia medzi vládami a došlo k výraznému posunu pri napĺňaní medzištátejnej zmluvy medzi SR a MR. Obe krajinu úzko spolupracujú na expertnej úrovni pri riešení problémov súvisiacich s prípravou SR na členstvo v EÚ a NATO. Jedným z prikladov takejto výmeny názorov a spolupráce je aj tento seminár.

spracoval: Attila Szép

Otázky bezpečnostnej a obrannej stratégie v kontexte strategickej koncepcie NATO

Program slovensko-maďarského seminára

Otvorenie: Milan Stráňava, Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR, Bratislava

I. panel: Geopolitická situácia a vývoj strategického prostredia

Pozícia Maďarska v bezpečnostnom prostredí z hľadiska strategickej koncepcie NATO

referujúci: Ferencz Gazdag, Inštitút stratégických a obranných štúdií, Budapešť
Geopolitická situácia v strednej Európe – pohľad z hľadiska národnej bezpečnosti Slovenska

referujúci: Urban Rusnák, Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava

II. panel: Slovensko-maďarské vzťahy v novom strategickom prostredí a možnosti oboch krajín toto prostredie ovplyvňovať

Slovensko-maďarské vzťahy v novom strategickom prostredí

referujúci: Árpád Duka-Zólyomi, poslanec, člen Zahraničného výboru NR SR, Bratislava

Slovensko-maďarské vzťahy a nová situácia

referujúci: Judit Hamberger, Inštitút L. Telekyho, Budapešť

III. panel: Bezpečnostná a obranná stratégia

Maďarský pohľad na stratégiu národnej bezpečnosti

referujúci: László Szabó, Sekcia obrannej politiky MO SR, Budapešť

Doterajšie skúsenosti Slovenska z prípravy bezpečnostnej a obrannej stratégie

referujúci: Marián Božík, Oddelenie obrannej politiky, Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR, Bratislava

IV. panel: Reforma ozbrojených síl

Poznatky a skúsenosti z reformy rezortu Ministerstva obrany SR

referujúci: Slavomír Manga, Oddelenie obrannej politiky, Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR, Bratislava

Skúsenosti reforiem (reformy) maďarských obranných sil

referujúci: György Csabai, Inštitút stratégických a obranných štúdií, Budapešť

**Na seminári v dňoch 10.-11. februára 2000 v Dunajskej Stredie
sa zúčastnili:**

1. Peter Barták, MO SR
2. Marián Božík, MO SR
3. Štefan Brezina, MO SR
4. Ivan Bursa, Min. dopravy, pošt a telekomunikácií SR
5. György Csabai, Inštitút pre strategické a obranné štúdie, Budapešť
6. Ján Černák, Úrad vlády SR
7. Árpád Duka-Zólyomi, Národná rada SR
8. Ferencz Gazdag, Inštitút pre strategické a obranné štúdie, Budapešť
9. Karol Hambálek, MV SR
10. Judit Hamberger, László Teleky Institut, Budapešť
11. Martin Holotník, MO SR
12. Gustáv Horník, MO SR
13. Ladislav Ivan, MO SR
14. Peter Juza, Národná rada SR
15. Vladimír Kmec, Národná rada SR
16. Marián Kolek, MO SR
17. Ján Kukuk, MZV SR
18. Anna Lukáčová, FES
19. Slavomír Manga, MO SR
20. Gábor Marosfi, Min. zahraničných vecí MR
21. Gusztav Molnár, László Teleky Institut, Budapešť
22. Miloslav Nad, MZV SR
23. Elemir Nečej, MO SR
24. Branislav Orava, Národná rada SR
25. Michael Petras, FES
26. László Póti, Inštitút pre strategické a obranné štúdie, Budapešť
27. György Rabai, Min. obrany MR
28. Urban Rusnák, Inštitút medzinárodných štúdií
29. Ivo Samson, SFPA
30. Milan Stráňava, MO SR
31. József Szabó, Vlčí vyslanectvo MR
32. László Szabó, Min. obrany MR
33. Attila Szép, SIMŠ
34. Imré Szilagyi, László Teleky Institut, Budapešť
35. Michal Šamaj, GŠ Armády SR
36. Vladimir Tarasovič, MO SR

Slovenský inštitút medzinárodných štúdií (SIMŠ) vznikol na jar 1993 a po dočasnom začlenení do štruktúry MZV SR bola jeho samostatnosť obnovená 1. 4. 1999. SIMŠ sa zaobrába teoretickými otázkami zahraničnej politiky a sleduje politický vývoj v záujmových oblastiach sveta. Participuje na riešení teoretických a koncepčných otázok slovenskej zahraničnej politiky vypracovaním expertíz pre MZV SR. Dôležitou oblasťou činnosti SIMŠ je podpora väzieb medzi subjektmi venujúcimi sa zahraničnej politike a medzinárodným vzťahom v SR.

Súčasťou aktivít SIMŠ je vydávanie teoretického štvrtročníka pre medzinárodné vzťahy, medzinárodné právo, diplomaciu, hospodárstvo a kultúru – *Medzinárodné otázky* (vychádza od roku 1992) a knižná edičná činnosť.